

ANALIZA IMPACTULUI POLITICILOR FISCALE ASUPRA NIVELULUI DE TRAI AL SALARIAȚILOR

dr.Elena PĂDUREAN^{*}
drd.Ionel LEONIDA^{**}

Rezumat

Conceptul de „calitate a vieții” cuprinde cea mai importantă componentă a acesteia, aceea de „nivel de trai”. Asigurarea unui nivel de trai decent depinde de gradul de dezvoltare a societății cuantificat în PIB și a modului de repartizare a acestuia. În ceea ce privește impactul fiscalității asupra nivelului de trai, analizat la nivelul populației ocupate, cea care este supusă impozitării, reprezintă cea mai relevantă categorie. Acest lucru este susținut și de cifrele privind ponderea salariaților în totalul populației ocupate (peste 50%), în anul 2003 ponderea fiind de 56,04%. În urma analizei privind câștigul salarial pe perioada 1990-2005 s-au desprins câteva concluzii:

- în perioada 1992-1994 câștigul salarial mediu brut real a înregistrat o scădere, iar în perioada 1994-1996 s-a înregistrat o creștere a acestuia. Acest lucru nu a influențat ponderea prelevărilor fiscale salariale, acestea înregistrând o creștere continuă, ceea ce a condus la accentuarea presiunii fiscale asupra muncii;

- în perioada 1996-2000 are loc o diminuare însemnată a câștigului salarial mediu brut real, explicabilă prin valoarea de vârf a inflației, care a condus la erodarea puternică a tuturor câștigurilor;

- perioada 2000-2004 a însemnat reluarea creșterii atât a câștigului salarial mediu brut, cât și a presiunii fiscale asupra acestuia.

- cea mai mică presiune fiscală resimțită de salariați s-a înregistrat în anii 1998 și 1999.

Din această evoluție putem trage concluzia că în anii 1998 și 1999 s-a încercat o relaxare fiscală, dar aceasta nu a fost susținută de resursele disponibile, ceea ce a condus la explozia presiunii fiscale din perioada următoare.

Cuvinte cheie: politica fiscală, venit net, venit brut, calitatea vieții.

Abstract

The concept of the quality of life gathers one of the most important part, “the level of life”. The assurance of a decent level of life depends on the degree of development of the society quantified in GDP and in the way that this is used. By looking at the fiscal impact upon the level of living, analyzed at the level of the employed population, we notice that the one that is taxed, is the most important category. This matter is supported by the numbers of share employees in all of the employed population (over 50%), in the year 2003 share being 56,04%. By analyzing the salary in the period 1990-2005 a few conclusions have been drawn:

- In the period 1992-1994 the average real gross wage dropped, but in the period 1994-1996 a rise has been encountered. This did not influence share of fiscal wage royalties, as they continued to rise, leading to a growth of the fiscal pressure upon labor.

- In the period 1996-2000 takes place a diminish in the average salary gross earning, explained through the high value of the inflation, that lead to the erosion of all the winnings.

^{*} Cercetător științific III, Centrul de Ceretări Financiare și Monetare -, „Victor Slăvescu”

^{**} Asist. cercetare, Centrul de Ceretări Financiare și Monetare - -, „Victor Slăvescu”

- In the period 2000-2004 meant the rise of the average real gross wage, and the physicality pressure upon it.

- The lowest fiscal pressure felt by the employees was encountered between the years 1998 and 1999.

From this evolution we can draw the conclusion that between the years 1998 and 1999 was attempted a fiscal relaxation, but this was not supported by the available resources, that lead to the fiscal pressure explosion from the next period.

Key words: fiscal policy; gross and net income , living quality standards

JEL H2 - Taxation, Subsidies, and Revenue

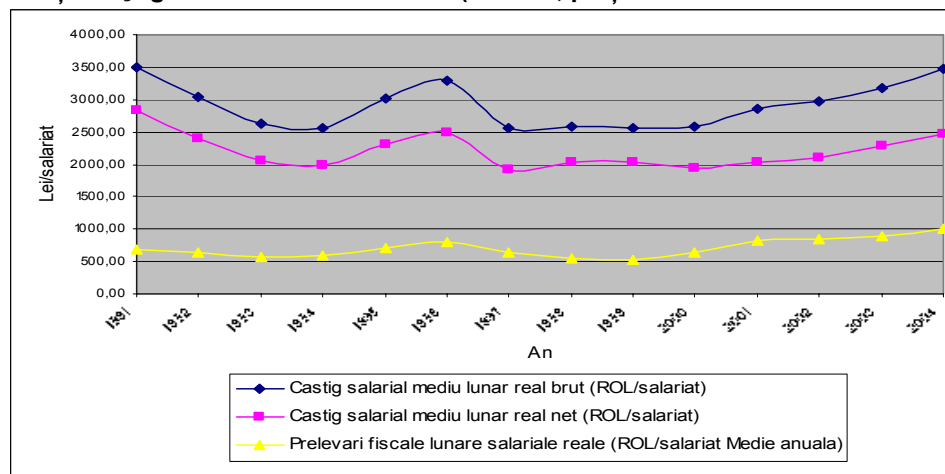
În cadrul acestei analize vom arăta care a fost impactul diferitelor politici fiscale asupra nivelului de trai, expresie cantitativă a calității vieții. Analiza o vom face pe cicluri politice, având în vedere că acestea au alternat cu un impact semnificativ asupra nivelului de trai. Astfel:

- în perioadele 1992-1996 și 2000 -2004 România a avut guvernări social-democrate, cu orientare de stânga, a căror doctrină promova într-o mai mare măsură politicile sociale, de asigurare din partea statului, a unui nivel de trai decent;

- în perioada 1996-2000 și din 2005 până în prezent România a avut guvernări cu orientare de dreapta, a căror doctrină este orientată mai mult spre stimularea și promovarea economiei de piață, „laissez-faire”-ul urmând să asigure nivelul de trai al populației și nu politicile statului.

Figura nr.1.

Evoluția câștigului salarial mediu lunar (lei-ROL, prețuri constante ale anului 1990)

Sursa: Realizat de autori pe baza datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, www.insse.ro

Nivelul de trai al salariaților se poate urmări pe baza câștigului salarial mediu lunar. Pentru a putea efectua o analiză comparativă am transformat valorile câștigului salarial mediu lunar în valori reale, pe baza indicelui prețurilor de consum față de anul 1990.

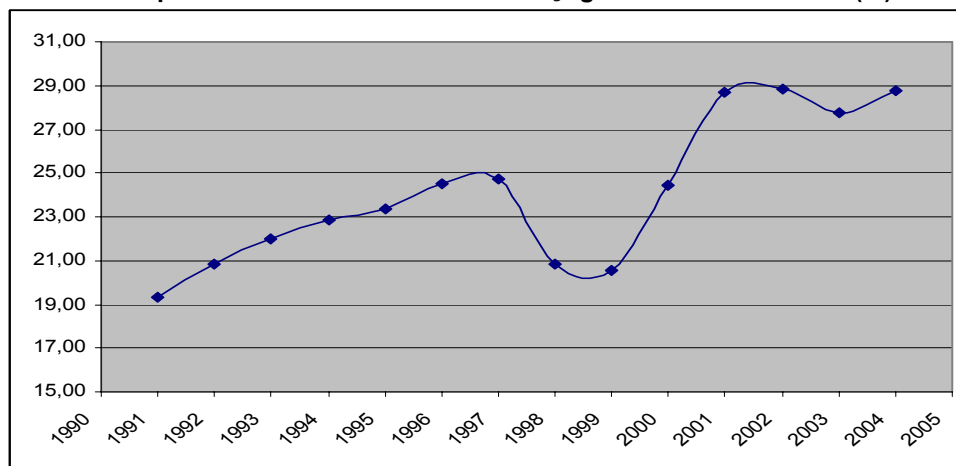
Evoluția acestora se prezintă în figura nr. 1.

Făcând analiza pe cicluri politice, așa cum am precizat la început, pe baza figurilor nr. 1 și nr.2 putem constata următoarele:

- în primul ciclu electoral, în perioada 1992-1996, câștigul salarial a înregistrat o evoluție conformă cu ciclul economic: scădere în perioada 1992-1994 și creștere în perioada 1994-1996. Ponderea prelevărilor fiscale salariale în câștigul salarial brut înregistrează însă o creștere continuă de-a lungul întregii perioade, ceea ce semnifică o accentuare puternică a presiunii fiscale asupra muncii, chiar în condițiile creșterii câștigului salarial brut real;

Figura nr. 2

Ponderea prelevărilor fiscale salariale în câștigul salarial mediu brut (%)

Sursa: Realizat de autori pe baza datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, www.insse.ro

- pe perioada 1996-2000, se produce o diminuare puternică a câștigului salarial mediu brut real în anul 1997, urmată de păstrarea acestuia la un nivel constant de aproximativ 2550 lei-ROL, în prețurile anului 1990. Acest fapt este explicabil, dacă ne gândim că anul 1997 a reprezentat vârful inflației (pe perioada 1995-2004) care a erodat puternic toate câștigurile, inclusiv cele salariale. În ceea ce privește ponderea prelevărilor fiscale în total câștig salarial, anii 1998 și 1999 au reprezentat scăderi puternice ale presiunii fiscale resimțite de salariat atingând nivelul minim istoric de 20,8% în anul 1998 și 20,5% în anul 1999. De-a lungul întregii perioade analizate, numai în anul 1991 s-a mai înregistrat o presiune fiscală asupra salariatului atât de mică. Această evoluție confirmă faptul că anii 1998 și 1999 au fost ani în care s-a încercat o relaxare fiscală puternică ce nu a fost însă susținută de resursele disponibile, ceea ce a generat și explozia presiunii fiscale din perioada următoare;

- perioada 2000-2004 a însemnat reluarea creșterii atât a câștigului salarial mediu brut, cât și a presiunii fiscale asupra acestuia.

Tabelul nr.1 Evoluția câștigului salarial mediu 1991-2004

An	Castig salarial mediu lunar nominal brut (ROL/salariat)	Castig salarial mediu lunar nominal net (ROL/salariat)	Prelevări fiscale medii lunare salariale nominale (ROL/salariat)	Indicele prețurilor de consum (față de anul anterior,%)	Indicele prețurilor de consum (față de anul 1990, %)	Câștig salarial mediu lunar real brut (ROL/salaria t)	Câștig salarial mediu lunar real net (ROL/salaria t, în prețurile anului 1990)	Prelevări fiscale lunare salariale reale (ROL/salaria t, medie anuală, în prețurile anului 1990)	Ponderea prelevărilor fiscale în câștigul salarial mediu brut (%)
1991	9.475,92	7.647,75	1.828,17	270,20	270,20	3507,00	2830,40	676,60	19,29
1992	25.471,67	20.172,33	5.299,33	310,40	838,70	3037,04	2405,19	631,85	20,80
1993	78.347,17	61.102,17	17.245,00	356,10	2.986,61	2623,28	2045,87	577,41	22,01
1994	181.694,33	140.112,67	41.581,67	236,70	7.069,31	2570,18	1981,98	588,20	22,89
1995	281.286,50	215.624,83	65.661,67	132,20	9.345,63	3009,82	2307,23	702,59	23,34
1996	426.610,25	321.986,83	104.623,42	138,80	12.971,74	3288,77	2482,22	806,55	24,52
1997	846.449,67	636.821,42	209.628,25	254,80	33.051,99	2560,96	1926,73	634,24	24,77
1998	1.357.132,17	1.073.898,08	283.234,08	159,10	52.585,72	2580,80	2042,19	538,61	20,87
1999	1.957.731,25	1.554.736,50	402.994,75	145,80	76.669,98	2553,45	2027,83	525,62	20,58
2000	2.876.644,75	2.173.478,08	703.166,67	145,70	111.708,16	2575,14	1945,68	629,47	24,44
2001	4.282.622,00	3.053.597,75	1.229.024,25	134,50	150.247,47	2850,38	2032,38	818,00	28,70
2002	5.452.097,00	3.881.178,33	1.570.918,67	122,50	184.053,15	2962,24	2108,73	853,51	28,81
2003	6.741.152,00	4.868.103,50	1.873.048,50	115,30	212.213,29	3176,59	2293,97	882,63	27,79
2004	8.261.491,08	5.882.575,27	2.378.915,81	111,90	237.466,67	3479,01	2477,22	1001,79	28,80

Sursa: Prelucrat de autori pe baza datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, www.insse.ro

O analiză mai aprofundată trebuie făcută pe baza comparării salariului obținut, cu coșul minim de consum (a se vedea tabelul nr.1 și tabelul nr.2). Acesta a fost aprobat pentru prima oară prin OUG nr. 217/2000, publicată în M.O. 606 din 2000, structura sa, la nivelul prețurilor din octombrie 2000 fiind următoarea:

Tabelul nr. 2
Structura coșului minim de consum lunar

Nr. Crt.	Tip produs	Cantitatea		Valoarea (prețuri în luna oct. 2000)
		U.M.	Lunar/ gospodărie medie	Lei (ROL) lunar/gospo dărie medie
<i>Produse alimentare</i>				
1.	Făină	Kg.	3,084	21.458
2.	Mălai	Kg.	5,888	33.150
3.	Pâine	Kg.	31,966	277.512
4.	Produse de franzelărie, specialități de panificație	Kg.	0,505	12.934
5.	Paste făinoase	Kg.	0,701	11.536
6.	Orez	Kg.	1,402	14.343
7.	Fasole boabe	Kg.	2,103	40.621
8.	Cartofi	Kg.	13,179	44.012
9.	Morcovi, pătrunjel, păstârnac	Kg.	1,682	18.786
10.	Ceapă uscată	Kg.	2,524	12.237
11.	Varză murată și alte murături	Kg.	3,084	35.328
12.	Bulion	Kg.	0,841	16.406
13.	Conserve de legume	Kg.	0,561	11.872
14.	Mere	Kg.	3,084	25.317
15.	Citrice, fructe meridionale	Kg.	0,561	12.455
16.	Conserve din fructe	Kg.	0,701	22.599
17.	Carne de bovine	Kg.	0,701	28.919
18.	Carne de porcine	Kg.	2,524	120.683
19.	Carne de pasăre	Kg.	2,804	117.945
20.	Carne de oaie și alte feluri de carne	Kg.	0,421	15.027
21.	Preparate din carne	Kg.	2,524	111.601
22.	Pește proaspăt și congelat	Kg.	0,841	20.347
23.	Lapte proaspăt	l.	14,861	87.558
24.	Lapte bătut, iaurt	l.	0,701	10.395
25.	Telemea de vacă	Kg.	1,122	37.122
26.	Telemea de oaie	Kg.	0,701	27.537
27.	Brânză proaspătă și smântână	Kg.	0,981	28.114
28.	Ouă	Buc.	42,000	52.596
29.	Untură	Kg.	0,701	11.794
30.	Ulei comestibil	l.	2,804	51.610
31.	Margarină	Kg.	0,561	11.484
32.	Zahăr	Kg.	2,804	31.784
33.	Ciocolată, bomboane	Kg.	0,140	8.453
34.	Băuturi nealcoolice	l.	2,383	16.222
	Total (1-34)			1.399.757
	Alte produse alimentare			209.964
	TOTAL produse alimentare			1.609.721

Tabelul nr. 2.
Structura coșului minim de consum lunar (continuare)

Nr. Crt.	Tip produs	Cantitatea		Valoarea (prețuri în luna oct. 2000)
		U.M.	Lunar/gosp odărie medie	Lei (ROL) lunar/gospodărie medie
<i>Produse nealimentare</i>				
35.	Confecții			35.113
36.	Tricotaje			22.415
37.	Încălțăminte			57.909
38.	Cărți și rechizite școlare			122.462
39.	Medicamente			110.296
40.	Articole de igienă			35.844
	Total (35-40)			384.039
	Alte produse nealimentare			193.556
TOTAL produse nealimentare				577.595
<i>Servicii</i>				
41.	Apă, canal, salubritate			58.137
42.	Energie electrică	kWh	84,10	118.848
43.	Energie termică sau alte surse de energie	Gcal	0,86	234.075
44.	Gaze naturale	m3	29,16	44.119
45.	Abonament RTV			50.551
46.	Telefon	Impul suri	50	37.285
47.	Transport de călători	călăto rii	42	114.890
48.	Servicii medicale			124.969
49.	Impozite și taxe			44.023
	Total (41-49)			826.897
	Alte servicii			122.381
TOTAL servicii				949.278
TOTAL GENERAL				3.136.594

Sursa: OUG nr. 217/2000

Acest coș este determinat pentru o gospodărie formată din 2,804 persoane.

Nivelul coșului minim de consum a fost apoi reactualizat trimestrial de către Institutul Național de Statistică până în trimestrul II al anului 2003, moment din care, prin OUG 11/2004, această atribuție a revenit Ministerului Muncii Solidarității Sociale și Familiei, care nu l-a mai publicat.

Tabelul nr. 3

Acoperirea coșului minim de consum lunar pe baza câștigului salarial mediu brut și net

An	Câștig salarial mediu lunar real brut (ROL/salaria t, în prețurile anului 1990)	Câștig salarial mediu lunar real net (ROL/salariat, în prețurile anului 1990)	Coș minim de consum lunar real (ROL/persoana, în prețurile anului 1990)	Acoperire a coșului minim pe baza salariului brut	Acoperirea coșului minim pe baza salariului net	Diferența de acoperire brut – net
2000	2575,14	1945,68	1036,15	2,49	1,88	0,61
2001	2850,38	2032,38	946,73	3,01	2,15	0,86
2002	2962,24	2108,73	946,26	3,13	2,23	0,90
2003	3176,59	2293,97	918,96	3,46	2,50	0,96

Notă: analiza s-a limitat la anul 2003, întrucât nu există date disponibile privind valoarea coșului minim de consum pentru anii 2004 – 2006.

Sursă: calculat de autori pe baza datelor INSSE

Pe baza tabelului nr.3, constatăm că fiscalitatea a avut un impact puternic asupra nivelului de trai al salariaților în perioada 2000-2003, concretizat printr-o acoperire din ce în ce mai mică a coșului minim de consum lunar pe baza salariului net față de salariul brut. Astfel, în anul 2000 salariul brut acoperea de 2,49 ori coșul minim de consum lunar, în timp ce salariul net de 1,88 ori, ceea ce înseamnă că puterea salariului net de acoperire a coșului minim de consum lunar era de 0,61 ori mai mică decât cea a salariului brut. Astfel, impozitele plătite de salariați din salariul brut ar fi acoperit un consum suplimentar de 0,61 din valoarea coșului minim de consum lunar.

Pierderea de consum generată de impozite se acceantuează de la un an la altul, în anul 2003, acestea generând o pierdere de consum de 0,96 din valoarea coșului minim de consum lunar. În anul 2003 salariul brut lunar acoperă de 3,46 ori coșul minim de consum lunar, în timp ce salariul net acoperă coșul minim de consum lunar de doar 2,50 ori.

Deteriorarea continuă a capacității salariului net de a acoperi coșul minim de consum lunar a impus autorităților luarea de măsuri. Cea mai importantă măsură în acest sens a fost introducerea de la 01 ianuarie 2005 a cotei unice de impozitare de 16%. Aceasta a vizat atât relaxarea poverii fiscale asupra tuturor salariaților, cât și respectarea unei echități fiscale a impozitării muncii, astfel încât cei cu venituri mari să nu mai aibă poveri fiscale suplimentare față de cei cu venituri mai mici.

Concluzii

Conceptul de „calitate a vieții” cuprinde cea mai importantă componentă a acesteia, aceea de „nivel de trai”.

Asigurarea unui nivel de trai decent depinde de gradul de dezvoltare a societății cuantificat în PIB și a modului de repartizare a acestuia.

În ceea ce privește impactul fiscalității asupra nivelului de trai, analizat la nivelul populației ocupate, cea care este supusă impozitării, reprezintă cea mai relevantă categorie. Acest lucru este susținut și de cifrele privind ponderea salariaților în totalul populației ocupate (peste 50%), în anul 2003 ponderea fiind de 56,04%.

În urma analizei privind câștigul salarial pe perioada 1990-2005 s-au desprins câteva concluzii:

- În perioada 1992-1994 câștigul salarial mediu brut real a înregistrat o scădere, iar în perioada 1994-1996 s-a înregistrat o creștere a acestuia. Acest lucru nu a influențat ponderea prelevărilor fiscale salariale, acestea înregistrând o creștere continuă, ceea ce a condus la accentuarea presiunii fiscale asupra muncii;

- În perioada 1996-2000 are loc o diminuare însemnată a câștigului salarial mediu brut real, explicabilă prin valoarea de vârf a inflației, care a condus la erodarea puternică a tuturor câștigurilor;

- cea mai mică presiune fiscală resimțită de salariați s-a înregistrat în anii 1998 și 1999.

Din această evoluție putem trage concluzia că în anii 1998 și 1999 s-a încercat o relaxare fiscală, dar aceasta nu a fost susținută de resursele disponibile, ceea ce a condus la explozia presiunii fiscale din perioada următoare.

În urma analizei gradului de acoperire a coșului minim de consum de salariul obținut se desprind următoarele:

- fiscalitatea a avut un impact puternic asupra nivelului de trai al salariaților în perioada 2000-2003, demonstrat de acoperirea din ce în ce mai mică a coșului minim de consum lunar, pe baza salariului net față de salariul brut;

- deteriorarea continuă a capacității salariului net de a acoperi coșul minim de consum lunar, a impus autorităților să ia măsuri în acest sens. Cea mai importantă măsură este aceea de introducere a cotei unice de impozitare de 16%. Acest lucru vizează o relaxare fiscală asupra tuturor salariaților, creând premisele de respectare a echității fiscale a impozitării muncii.

Bibliografie

1. Dinga Emil, 2004, "Rata de impozitare a venitului. Aspecte fiscale", Revista Oeconomica, nr.4, București.
2. OUG.nr.217/2000 privind aprobarea coșului minim de consum lunar, publicat în MO.nr.606 din anul 2000.
3. www.insse.ro – site-ul Institutului Național de Statistică.